

süper-müslü-men

ZEYNEP ALP

Süpermen, Batman, X-Men... Herhalde bu süper kahramanları bilmeyen ya da duymayan pek kimse kalmamıştır dünyada. Seyrederken kimi yerde beğendiğimiz kimi yerde de dinî ya da kültürel bağlamda sakıncalı bulduğumuz ama bir şekilde hepimizin hayatına az ya da çok misafir olmuş süper kahramanlar... Ah ne güzel olurdu çocuklarımıza rahatlıkla seyrettirebileceğimiz, örnek gösterebileceğimiz Müslüman süper kahramanlar olsaydı, değil mi?

2003 yılında Amerika'da yetişmiş olan Kuveytli klinik psikolog Dr. Naif Al-Mutawa işte bu duygularla yola çıkmış Teshkeel Medya'yı kurarken. Bugün meşhur 'Big Brother' serisinin yapımcı şirketi Endermol tarafından çok büyük tepkilere rağmen İngiliz medyasında animasyonları gösterime girecek olan 'The 99', İslam değerleri genç nesillere aktarma ve de Müslüman gençlere rolmodel üretme ideali ile yola çıkarılan bir proje.

'99' Allahu Teala'nın 99 ismine ithafen isimlendirilen ve de insanlarda bulunması, ortaya çıkması mümkün olmayan 30 tane ilahi isim haricinde geri

kalan el-Fettah, el-Nur gibi isimlerden aldıkları özel güçleri kullanan süper kahramanlardan oluşan bir çizgi roman serisi. 2003 yılında ilk ortaya çıktığında Suudi Arabistan ve dünyanın çeşitli yerlerindeki Müslüman din adamlarından şiddetli tepkiler alan 99 daha sonra hiçbir şekilde İslam'ı küçük düşürücü yayınlar yapmayacağını garantileyerek bu tepkilerin bir kısmını izale ediyor. Forbes dergisi tarafından dünyayı kasıp kavuran 20 akımdan biri olarak adlandırılan 99, Kuveyt'te altı tane açılması planlanan eğlence parklarından ilkinde de yakın zamanda açmış bulunmakta. Yıllık satışlarının bir milyonu aşması beklenen 99, çizgi roman ve fantastik sinema sektöründe dünya devi Marvel ile ortak yürütülen bir proje. Şu anda ekibinde X-Men ve Power Rangers gibi meşhur çizgi romanların yazarı Fabian Nicieza ve daha pek çok mezhur tasarımcı var.

Benim aklıma ilk gelen soru bu olmuştu, neden Allah'ın isimleri? Çok rahatsız edici buldum bu isimlendirmeyi... Bu isimleri yeni doğan çocuklara verirken hiçbir zaman Allah'ın o özelliğini taşıyacak ya da sembolize edecek diye vermiyoruz. Ama bu çizgi romanlarda direk Allah'ın o gücünü taşıyan karakterler çıkıyor karşımıza.

İlginç bir ayrıntı daha; adını çok iyi bildiğimiz Catwoman, Batman gibi karakterlerle 99'un müslüman karakterlerini bir şekilde karşılaştırmayı ve özel bir dizi üretmeyi amaçlayan yapımcılar sadece İslam dünyasından değil, İslami değerlerin çocuklarına empoze edilmesinden korkan Batılı ebeveynlerden de tepki alıyor. Tabii alınan tepkilerin yanı sıra evrensel değerlerin altının çizildiği ve İslam'a hiçbir aleni referansın olmadığı çizgi romanlar inanılmaz bir ilgi görüyor.

Bu kadar ayrıntılı bir girişten sonra belki de sorulması gereken sorular şunlar: Bu çaba Müslümanlar açısından gerçekten faydalı bir çaba mı? Marvel gibi bir dünya devini arkasına almış olan bir çalışmanın ideolojik olarak özgürlüğünden ne kadar bahsedilebilir? Ama belki de en önemlisi Allah'ın adını kullanarak resmedilen karakterlerin yarardan çok zarar getirebilme ihtimalleri. Benim aklıma ilk gelen soru bu olmuştu 99'u ilk duyduğumda, neden Allah'ın isimleri? Çok rahatsız edici buldum bu isim-

lendirmeyi. Kapıları istediği gibi açan Fettah, çok güçlü olan Cabbar, insanlara doğruları gösteren Nur, sonra Musavvir (Düzenleyici) ve şimdilik toplamda yirmi üçü bulan, herbiri Allah'a atfen bildiğimiz isimlerle donatılmış karakterler. Bu isimleri yeni doğan çocuklara verirken hiçbir zaman Allah'ın o özelliğini taşıyacak ya da sembolize edecek diye vermiyoruz. Ama bu çizgi romanlarda direk Allah'ın o gücünü taşıyan karakterler çıkıyor karşımıza.

Aralarında en çok ilgiyi gören 99 olmasına rağmen başka Müslüman çizgi roman karakterleri de var. AK Media Mısır kökenli ve çizgi roman konusunda kendisini ispatlamış bir organizasyon. Giyim kuşam olarak tamamen Batılı bir mentalite ile resmedilmiş egzotik karakterlerin seyircisine sunduğu kısıtlı bir 'iyilik' dışında yeni bir şey yok bu seride. Ayrıca bir de Marvel'in meşhur X-Men serisine kattığı Dust karakteri var ki (toz manasında) 16 yaşında burka giyen ve toz fırtınasına dönüşme gücüne sahip, zayıf karakterli bir kızcağz.

Sanırım bu çizgi romanları incelerken yapımcıları, ideolojileri ve resmetmeye çalıştıkları Müslüman imajı en çok ele veren çizdikleri süper 'Müslüman' kadın kahramanlar. Pakistan kökenli Amerikalı genç film yapımcısı Jehanzeb Dar www.altmuslimah.com web sayfasında yayınlanan makalelerinde konuyu derinlemesine inceliyor.

Öncelikle Marvel'in X-Men serisinde boy gösteren egzotik *Dust* veya diğer ismiyle Sooraya Qadir tiplemesine bir bakalım: Baştan ayağa simsiyah bir burka giyen *Dust*'in yüzü hayal gücünü tahrik edici bir peçe ile örtülü. Jehanzeb Dar'ın dikkatimizi ilk çektiği konu toz bulutu halinde düşmanları ile mücadele edebilen bu Afgan mutantın X-Men serisinin en meşhur erkek karakteri Wolverine tarafından kendisine saldırmak üzere olan Taliban askerlerinin elinden kurtarılması(!) Ayrıca mutant sığınma evine gelen *Dust*'in karakteri konusunda çok sığ, zayıf ve önyargılı bilgilerin sunulması. Çizgi romanda kendi isteği üzerine örtüldüğünün üzerinde durulan *Dust* bu davranışının sebebini açıklarken erkeklerin bakışlarından kendini korumak dışında elle tutulur hiçbir açıklama yapamıyor.

Doğru şekilde tanımlaması yapılmamış, anlaşılammış ve de gerçeği temsil etmeyen bir Müslüman süper kadın Müslüman gençlere her zamanki gibi hem kendileri hem de dış dünya konusunda yersiz yurt-

suz yargılar yüklemekten başka bir fayda sağlamıyor. Ayrıca 'male-gaze', erkek bakışı olarak nitelendirildiği bir filtreye göre Jehanzeb Dar, Marvel'in olayları sunuşunu, *Dust* ile ortaya çıkan Müslüman kadın portresini ve de özellikle bir erkeğin kendisini kurtarmasına muhtaç kalışını son derece erkek ege-men buluyor.

Hadi İslam'ı bilmeyen, tanımayan Marvel bu konuda basmakalıp tanımlamaların çok da ötesine gidemesin. Peki ama Müslümanların ortaya koyduğu kadın tipler nasıl? Mısır merkezli AK Comics olaya tam Amerikan tarzı yaklaşmış ve başrol verdiği Müslüman-Arap süper kadınlar isimleri dışında ne dini ne de kültürel neredeyse hiçbir özellik yansıtmamış. Tam tersine 'erkek bakış'ın çok hakim olduğu ayan beyan ortada olan kadın süper kahramanlar, *Jalila: Bütün Dinlerin Şehri'nin koruyucusu*, ve *Aya: Karanlıklar Prensesi*, bol kıvrımlı vücutlarını tamamen saran dekolte ve daracık kıyafetleri ile bir Catwoman'dan farksız, cinsellikleri ön planda olan tipik çizgi roman karakterleri.

Jehanzeb Dar'ın 99 için yazdıkları ise nispeten daha ümit verici. Şu ana dek ortaya çıkmış olan altı kadın karakterden beş tanesi tesettürsüz ve sadece İranlı olan -neden İranlı karakteri tesettürlü resmetmeyi tercih ettikleri de ayrı bir konu- tesettürlü olsa da genel olarak çizilen portre diğer iki çizgi romandan daha sağlam, karakter sahibi ve cinselliği ön planda olmayan rolmodeller. Ama çizimler her ne kadar Batılı muadilleri ile kıyaslandığında çok daha mütesettir görünse de yine de arka planda bir cinsellik vurgusu hissediliyor. Allah'ın bir ismini taşıyan ve bu ismin gücünü sembolize eden karakterlerin ortaya konuş tarzları en sade tabir ile 'sığ'.

99 serisindeki ilk kadın karakter on sekiz yaşındaki Birleşik Arap Emirliklerinden Dena İbrahim. Zengin bir babanın kızı olan ve fidye için kaçırılan İbrahim çok zor bir durumdayken bir Nur Taşı bulur ve bu taş ona yol gösterir. Taş her insanın içindeki iyiliği ve kötülüğü gösterebilen bir güce sahiptir ve İbrahim her insanda bu iki potansiyeli de görür. Kendi iç dünyasında çelişkiler yaşarken nur taşlarını ve bu taşların taşıyıcılarını araştıran Dr. Ramzi ile tanışır. (X-Men serisini bilenler benzerlikleri hemen farkedecektir.) Nur taşının kendisini bir sebeple seçtiğini keşfeden Dena kendisinin 99'dan Noora/Nur olduğunu öğrenir. Noora kişiliği, yaşadıkları ve düşünceleri ile ön plana çıkartılmaya çalışılan bir karakter.

Pakistan asıllı bir İngiliz olan Amira Khan, 99 arasında Hadya/Yol Gösteren olarak bilinen bir diğer karakter. Her yerin haritasını çıkarabilen, gerektiğinde üç boyutlu haritalar görüntüleyen Hadya muhafazakar kıyafetlerle sunulmakla birlikte yine başörtüsüz çizilmiş. Henüz bir Nur Taşı taşıyıcısı olmayan İranlı Buran ise şimdilik serinin tek tesettürlü karakteri. 99 serisindeki kadın süper kahramanlar diğer serilerdeki Müslüman tiplerden daha olumlu bir portre çizse de dikkat çekmek, piyasada yer edinmek, gençlere hoş görünmek ve daha pek çok sebep dolayısıyla resmedilişleri geleneksel İslami anlayışa tamamen zıt. Malesef büyük bir hızla büyüyen piyasası ve arkasında Batı medyasının da güçlü desteği olduğu düşünülürse bu çizgi romanların gençler üzerindeki etkileri tahminlerin ötesinde olabilir.

New York Times'dan Independent'a pek çok büyük medya organı tarafında reklamı yapılan bu 'alternatif' süper kahramanlar kimin ekmeğine yağ sürüyor, kimlerin arzuladığı İslam ve Müslüman anlayışı önceliyor, neyin alternatifi ve Müslüman dünyaya neleri empoze ediyor, oturup iyice düşünmek lazım.

Günümüzde kendilerine etraflarından rol model bulmakta çok zorlanan dindar kesimin çocuk ve gençleri bu tarz karakterleri keşfettiklerinde bu karakterleri fazla irdelemeden her şeyleri ile içselleştirebilir ve kendilerini, çevrelerini, en önemlisi de dinlerini algılamak direkt olarak bu çerçeveden bakabilirler.

Çizgi karakterlerin, animasyon ve pc oyunlarının çocuklar üzerindeki etkilerinin ve bilinçaltında bıraktıkları izlerin pek çok klinik araştırmaya konu olduğu, artan şiddet ve erken dönem saldırganlıklarla direkt ya da indirekt bağlantılarının tartışıldığı son yıllarda bu tarz dinî ve etnik yeni oluşumlar, yeni yönelimler insanı tedirgin ediyor.

New York Times'dan Independent'a pek çok büyük medya organı tarafında reklamı yapılan bu 'alternatif' süper kahramanlar kimin ekmeğine yağ sürüyor, kimlerin arzuladığı İslam ve Müslüman anlayışı önceliyor, neyin alternatifi ve Müslüman dünyaya neleri empoze ediyor, oturup iyice düşünmek lazım.